

**Ansprache: Vorstellung des Werkverzeichnisses der
Skizzenbücher von Asger Jorn
Kunstmuseum Silkeborg, 21. Mai 2006
Prof. Dr. Dr. Gerd Presler, Weingarten, Tyskland**

Asger Jorns værk er for længst blevet tilgængeligt gennem værkfortegnelser over hans malerier og hans grafiske arbejder. Med værkfortegnelsen over skitsebøger bliver et hidtil ukendt område tilgængeligt.

Lige siden 1936 (nittenhundredeogsekstredive) i Paris - Asger Oluf Jørgensen var netop fyldt toogtyve - fulgte de uanseelige ledsagere i den kunstneriske hverdag ham gennem alle højdepunkter og kriser i hans liv. Den sidste skitsebog blev udfyldt i 1972 (tohalvfjerds).

Allerede under sit studium brugte han bøgerne til grafiske øvelser. Men snart blev de for Jorn til det første sted for de spontane udtryksmuligheder, det første sted for eksperimenter med komposition og form, og dermed den første notation af nye spor af en stadig rigere formkanon i opbrud.

Den skabende kraft koncentreredes og var også spore i det lille format. Jorns energi og " hans stærke personlighed strømmer en i møde fra hvert enkelt blad".

Vil man forstå Jorn, skal man opsøge ham i skitsebøgerne.

Mangen gang de blev arbejdet over på ny og signeret, for at sælge de. De var i lang tid hans mindste mønt i kampen for at overleve. Med Wieland Schmieds ord: " Årsagerne skal søges... i hine års fattigdom".

Heri adskiller Jorn sig f. ex. fra Kirchner og Munch, der ikke signerede eller udstillede deres skitsebogsblade, deres skitsebøger forblev på det nærmeste intakte, arkiveret på sikre steder (i Kirchner Museum, Davos og Munch. museet, Oslo).

Jorns skitsebøger fik en mere strabadseret skæbne.

Allerede 1937-38 begyndte han at udtage enkelte sider (Presler 4),

skære, rive eller trække dem løs fra omslaget, langs limningen eller perforeringen.

Fra nogle bøger fjernede han alle sider. To sådanne tomme omslag er bevaret (Presler 14, 17).

Det afgørende spørgsmål var: kan man rekonstruere de skitsebøger, som Jorn har opløst ?

Er der kriterier, hvorefter de nu kendte og tilgængelige blade lader sig ordne, så deres oprindelige sted - skitsebogen - kommer til syne ?

Materialet til denne proces findes for en stor dels vedkommende i Silkeborg Kunstmuseum (T 1ff.).

Allerede museets første registrator, Peder Nielsen, havde omhyggeligt noteret, hvornår enkelte arbejder var udtaget af skitsebøgerne for at præsenteres enkeltvis.

Michael Rasmussen udarbejdede i 1983 (nittenhundredetreogfirs) den oversigt over Jorns tegninger i museet, omfattende ialt 544 (femhundredredeogfirefyre) numre.

Han bemærkede, at mange blade, som han opførte som enkelte numre, hørte sammen.

Han skrev i forordet: "Der er hele skitsebøger (fra alle årene), skitsebøger i klassisk forstand, d.v.s. bøger hvori Jorn har gemt sine værdifuldeste motiver og indfald. Lige til at udgive".

Denne mulighed, som Michael Rasmussen havde set, denne utvivlsomt eksisterende chance, opmuntrede mig i høj grad - og bragte mig i store vanskeligheder.

Nok kan man følge Jorns arbejdsgang.

Alligevel indebærer hver identificering og rekonstruktion af en skitsebog en "restrisiko".

Dette har jeg gentagne gange diskuteret med Troels Andersen, Dorte Kirkeby Andersen og senere også med Otto van de Loo (28.3.2004), og jeg har afvejet argumenterne - og taget hensyn til konsekvenserne.

De skitsebøger, hvori - med Michael Rasmussens ord - Jorn "har gemt sine værdifuldeste motiver og indfald" foreligger nu – i dansk, i tysk og ogsaa med Peter Shields hjælp paa engelsk.

Dermed findes i alt 46 (seksogfyre) skitsebøger helt eller delvis i Silkeborg Kunstmuseum.

I 1973 (nittenhundredetreoghalvfjerds) modtog Henie-Onstad Kunstsenter, Høvikodden en forsendelse med 189 (ethundredredeognifirs) tegninger som gave fra Asger Jorn. Ved nøjere eftersyn - her må jeg takke Henie-Onstad Kunstsenters tekniske konservator, hr. Walfried Brandt, for hans medvirken, hans omhu og interesse for opklaringen af sagens sammenhænge - viste det sig, at mange af bladene stammede fra skitsebøger. Derved bekræftedes de kriterier, som var blevet udviklet vedrørende de komplette skitsebøger og enkeltblade i Silkeborg Kunstmuseum i drøftelser med Troels Andersen og Dorte Kirkeby Andersen. For det første: de for en spiral eller afrivningsbloks typiske perforering. På nogle blade fandtes de limrester, der er typiske for skitsebøger. For det andet: ens bladstørrelser, for det tredje: samme papirkvalitet og endelig for det fjerde: brugen af samme tegneredskaber (blyant, tusch, farvekridt, akvarel, gouache m.m.) som indicier på samhörighed. Disse fire kriterier viste således vej til en tilbageført orden. Hvis de var opfyldt, kunne man gå ud fra, at de pågældende blade oprindeligt havde hørt til en skitsebog. Ved en systematisk bearbejdelse af Asger Jorns gave til Henie-Onstad Kunstsenter, Høvikodden lod elleve skitsebøger sig således rekonstruere.

Og saa var der en skitsebog fra 1955 (nittenhundredeoog femoghalvtreds), som tilhører Pierre og Micky Alechinsky, Bougival nær Paris.

Som sagerne nu står - det må man altid betone når det gælder værkfortegnelser - kendes 51 (enoghalvtreds) skitsebøger af Jorn med i alt 716 (syvhundredeoogseksten) skitser. De er alle gengivet i den følgende værkfortegnelse i højest fotografisk kvalitet. Derfor takker jeg Lars Bay.

Og jeg takker Freddy Pedersen for hans grafisk form og kvalitet af værkfortegnelsen. Den er koncentreret og overskuelig og den er meget smukt.

Allerede under arbejdet med Kirchners og Munchs skitsebøger blev det mig klart, at i disse upåfaldende "kladder" kan man søge og finde tilblivelsesøjeblikket for mange billedideer, at de er det skabelsens oprindelsessted, som Kirchner i sin "Davoser Tagebuch" indkredsede med ordene: "Opstået i det første syns ekstase".

Hos Asger Jorn er det ikke anderledes.

På skitsebøgernes sider nedfældedes samtidig med de kunstneriske afgørelser alle erfaringer fra et intensivt ført liv.

Det gør dem til uforlignelige vidnesbyrd.

Det er virkelig rigtigt: Den skabende kraft koncentreredes og var også spore i det lille format. Jorns energi og " hans stærke personlighed strømmer en i møde fra hvert enkelt blad".

Vil man forstå Jorn, skal man opsøge ham i skitsebøgerne.